

Bogumiła Warząchowska

Wojciech Kilar. Doctor honoris causa
Universitatis Silesiae : sprawozdanie
z uroczystości : (WTI UŚ, Katowice,
15.06.2012)

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 45/2, 443-445

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Biblioteka Teologiczna

Wojciech Kilar. *Doctor honoris causa Universitatis Silesiae.* Sprawozdanie z uroczystości

(WTI UŚ, Katowice, 18.06.2012)

Wojciech Kilar został włączony do grona doktorów honorowych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Uroczystość odbyła się 18 czerwca 2012 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego¹. Kilka miesięcy wcześniej Rada Wydziału Teologicznego zwróciła się do Senatu Uniwersytetu Śląskiego o nadanie Wojciechowi Kilarowi tytułu doktora honoris causa – najwyższego wyróżnienia, jakie może przyznać Uniwersytet. Tytuł ten otrzymują osoby szczególnego formatu w uznaniu ich zasług dla rozwoju nauki i kultury.

Wojciech Kilar znalazł się wśród wybitnych naukowców i twórców kultury. Jest czterdziestym szóstym doktorem honorowym w śląskiej Alma Mater, a drugim po księdzu kardynale Zenonie Grocholewskim² kandydatem zaproponowanym do tej godności przez Radę Wydziału Teologicznego.

Uroczystość nabiera szczególnego charakteru nie tylko ze względu na dokonania kompozytora, którego twórczość wzbogaca polską i światową kulturę muzyczną. Ceremonia ta wpisuje się znakomicie w osiemdziesiątą rocznicę urodzin człowieka o wyjątkowej biografii i niecodziennym życiorysie.

Religijne doznania odzwierciedlają liczne utwory Dostojnego Doktora honorowego, poczynając od *Bogurodzicy* poprzez dzieło *Angelus*, tworzone w atmosferze bliskiej obecności Jasnogórskiej Pani i odmawiane we wspólnocie Różańca. Pobyt na Jasnej Górze był inspiracją do kompozycji, które narodziły się dzięki obecności ich twórcy w sanktuarium. Sam mistrz podkreśla, że kreowanie utworów o charakterze religijnym jest zadaniem niezwykle odpowiedzialnym, ponieważ Boga poprzez sztukę należy chwalić dobrze, a to jest ogromne zobowiązanie³. Z podobnych inspiracji religijnych podjął się napisania mszy (tak powstała *Missa pro pace* – refleksyjna, kontemplacyjna, ascetyczna, określana mianem modlitwy) oraz dedykowany żonie Barbarze *Magnificat* i *Te Deum*, utworzone na jej cześć po śmierci.

Uniwersytecką uroczystość otworzyła laudacja wygłoszona przez księdza Jerzego Szymika, profesora Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego, zatytułowana

¹ M. Sztuka, *Mistrz budowania nastroju*, Gazeta Uniwersytecka UŚ (2012) nr 10, s. 6-8.

² Ksiądz kardynał Zenon Grocholewski otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Śląskiego 25.11.2010 r. Prefekt watykańskiej Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej, ekspert prawa kanonicznego, współtwórca obecnego Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła katolickiego, autor licznych publikacji książkowych oraz artykułów w czasopismach kanonicznych i pracach zbiorowych, przyjaciel Uniwersytetu Śląskiego. Zob. też: *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, red. A. Żądło, Katowice 2010.

³ A. Dołowska, *Kilar nasz narodowy*, Niedziela (2012) nr 29, s. 13.

Musica, (meta)physica, teologia. Mimo że odnosiła się do całej twórczości kompozytora, to jednak podkreślono w niej przede wszystkim *sacrum* utworów. Powołano się przy tym na myśl Wojciecha Kilara, że „istnieje tylko rzeczywistość metafizyczna. Tylko tajemnica jest pewna... Na tym paradoksie opiera się sztuka, która nie może istnieć bez metafizycznych i religijnych podstaw”⁴. Laudator przytoczył słowa Jana Pawła II z listu skierowanego do samego kompozytora po wysłuchaniu *Missa pro pace*: „Majestatyczna prostota, piękno zakorzenione w chrześcijańskiej tradycji i brzmienie oddające wyrastającego zeń polskiego ducha, sprawiają, że utwór ten dostarcza nie tylko estetycznych wrażeń, ale może wyzwalać głęboko religijne przeżycia”⁵. Religijność utworów sprawiła, że Dostojny Doktorant właśnie z inicjatywy Wydziału Teologicznego otrzymał wyróżnienie.

Laudacja skierowała również słuchających do książki pod tytułem *Kilar. Żywioł i modlitwa*⁶, wyraziście określającej drogę do duchowej harmonii w muzyce i życiu kompozytora. Laudator z pewnym dystansem odniósł się do oceny kompozytorskiej, muzykologicznej i metodologicznej dorobku Wojciecha Kilara. Zrećzenie zdał się na recenzentów, wybitnych specjalistów powołanych przez Radę Wydziału Teologicznego – na bazie ich opinii ks. Szymik zanalizował całokształt dorobku i spróbował ukazać istotę związku teologii i muzyki, nauki i sztuki, uniwersytetu i filharmonii. Dla pełnego obrazu laudacji warto przytoczyć najistotniejsze wypowiedzi recenzentów.

Prof. dr hab. Marta Kierska-Witczak mówiła o kompozytorze: „który poprzez oryginalność stosowanego języka muzycznego, poprzez indywidualizm, różnokierunkowość swojej twórczej drogi, a nade wszystko poprzez swoją życiową postawę, którą cechuje prawość, odwaga, szczerłość wypowiedzi i niezwykła skromność, stanowić może wzorzec dla wielu młodych twórców”⁷.

Z kolei prof. dr hab. Leon Markiewicz stwierdził, że „muzyka ta porywa energią prostych układów rytmicznych, urzeka wysublimowanym liryzmem, pobudza wzniosłe uczucia, skłania do żarliwej kontemplacji lub ekstazy religijnej, w różnorodnych funkcjach filmowych potęguje nastroje radości bądź grozy lub podnosi kłiwą melodię do wyżyn kantyleny chopinowskiej – wreszcie niezmiennie doprowadza do entuzjastycznych owacji publiczności, zapełniając sale koncertowe, estrady na wolnej przestrzeni i – coraz częściej – kościoły”⁸.

Natomiast prof. dr hab. Józef Świder uznał, że „Kilar nie ograniczał się do pisania muzyki filmowej, tworzył dzieła symfoniczne, kameralne, brał udział w transformacji języka muzycznego polskich kompozytorów (...) robił to w nieortodoksyjny «kilarowski» sposób, i tym jego muzyka różniła się od twórczości radykalnych w tym czasie, awangardowo tworzących kolegów”⁹.

Treść wygłoszonej laudacji jak i przywołane wypowiedzi recenzentów wyraźnie wskazują na nieulegający wpływowi awangardy indywidualizm twórcy, prostotę i religijny charakter utworów. To wszystko łączy się w spójną całość. Wyrazem szczególnego uznania i podziwu dla twórczości kompozytora były liczne życzenia, gratulacje i podziękowania – te oficjalne w auli Wydziału i te poza protokołem uroczystości w holu tuż przy wydziałowej kaplicy na tle wystawy „Wojciech Kilar doctor honoris causa”.

⁴ W. Kilar, *Podrabianej religijności wystarczają artystyczne podróbki*, w: *Jan Paweł II do artystów. Artyści do Jana Pawła II*, red. B. Drożdż-Zytyńska i in., Lublin 2006, s. 253.

⁵ *List Jana Pawła II do Wojciecha Kilara z 18 grudnia 2001 r.* [archiwum kompozytora].

⁶ L. Polony, *Kilar. Żywioł i modlitwa*, Kraków 2005.

⁷ M. Kierska-Witczak, *Recenzja*, w: *Wojciech Kilar doktor honoris causa Universitatis Silesiae*, red. A. Żądło, Katowice 2012, s. 33.

⁸ L. Markiewicz, *Recenzja*, w: *Wojciech Kilar doktor honoris causa...*, Katowice 2012, s. 49-50.

⁹ J. Świder, *Opinia*, w: *Wojciech Kilar doktor honoris causa...*, s. 54.

Wystawa poświęcona Wojciechowi Kilarowi została opracowana przez pracowników Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego¹⁰ dzięki życzliwości Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, z której wypożyczono znaczną część materiałów. Ekspozycja została zaprojektowana w ośmiu gablotach z tematycznym podziałem zebranego dorobku, mając na względzie, że jest poświęcona „twórcy fenomenalnej muzyki filmowej, lwowianinowi z urodzenia, Ślązakowi z wyboru, obywatelowi świata o międzynarodowej sławie i uznaniu”¹¹. Zaprezentowano następujące tematy: *Doktorat honoris causa 2012 Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego; Książki i opracowania; Lwowiak, który został katowiczanie; Życie i twórczość Wojciecha Kilara; Muzyka a Kościół; Media o Wojciechu Kilarze; Nuty i utwory; Muzyka Wojciecha Kilara*. Zamiarem organizatorów wystawy było przybliżenie środowisku akademickiemu i lokalnej społeczności nie tylko życia i działalności kompozytora, ale też zaznajomienie z utworami koncertowymi i muzyką filmową oraz wskazanie szeregu otrzymanych nagród i wyróżnień, które potwierdzają znaczenie dorobku muzycznego i wielkości artysty.

Uroczystość nadania doktoratu honoris causa zakończyła się, lecz ekspozycja pozostała na dłużej i jest pewną formą refleksji, zadumy. „Jedno jest pewne, mimo że kompozytor w swej skromności tego nie przyznaje, jego utworów słuchają wszyscy. Każdy czerpie z tego bogactwa coś dla siebie. Choć są tak różne stylistycznie, przenikają się przecież wzajemnie i uzupełniają, tworząc jedną wspaniałą muzykę – muzykę Wojciecha Kilara”¹².

¹⁰ B. Kołodziej, *Wojciech Kilar doktor honoris causa Uniwersytetu Śląskiego – wystawa tematyczna*, Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych (2013) nr 1 [w druku].

¹¹ W. Banyś, *Wstęp*, w: *Wojciech Kilar doctor honoris causa...*, s. 11.

¹² A. Żądło, *Nota biograficzna*, w: *Wojciech Kilar doctor honoris causa...*, s. 65.